

ביאורים

מאז בריאת העולם ועד ימינו לא פסקו המלחמות בין האומות. מאבקים אלו הם תוצאה של השוני עצום בתכונות, בכישורונות ובאופי של כל עם ועם. עם זה רואה בעם האחר, השונה ממנו, כמי שמתנגד לו ורוצה לנשל אותו מנחלתו - דבר המוביל למאבק ומריבה. תפיסת העולם האידיאלית הייתה צריכה להיות שכל האומות כולן הן משפחה אחת. במשפחה יש מספר ילדים השונים זה מזה, אך השוני ביניהם אינו גורם בדרך כלל לריב ומדון אלא יוצר עזרה הדדית שבה כל אחד מעניק ותורם מכישורונותיו המיוחדים למען המטרה המשותפת של בניין הבית. התפיסה הבסיסית שיוצרת את ההצלחה הזו היא שכולנו בני אב אחד אנחנו. כולנו אחים. שיש לנו אבא ואימא, וכל כישורונותינו מצויים בהם ולקוחים מהם. אם כן, איך ניתן ליצור תחושה כזו בקרב האנושות כולה? מי ה'אבא' וה'אימא' של האנושות, שבהם נמצאים כל הכישורונות בתמצית? עם ישראל! באומה הישראלית יש תמצית של כל הכוחות והכישורונות שיש באומות העולם. עם ישראל משמש כגשר בין כל העמים, שכן לכל עם יש תכונה המשותפת לו ולעם ישראל, וממילא עם ישראל מהווה תזכורת לעולם שבעצם כל האנושות היא משפחה אחת גדולה למרות ההבדלים הרבים.

לא רק האומות מקבלות מישראל ומתכונותינו השונות, אלא אף ישראל למדים מהאומות ומהתכונות המיוחדות שקיימות בהם. אך לימוד זה מהאומות נוגע רק לסדרי החיים החיצוניים, למשל איך לנהל סדרי הנהגה ואיך צריך להיראות הצבא. לעומת זאת, התוכן הפנימי של חיי האומה ומה הכיוון הרוחני והמוסרי של המדינה ושל הצבא - הם ישראליים לחלוטין. דמויות המופת המובילות את עם ישראל ומדריכות אותו בדרך ה' הן חייבות להיות מישראל. מהצד הפנימי ישנה רק השפעה מוסרית של עם ישראל כלפי אומות העולם ואין שום קבלה מהם. השפעה הדדית זאת יוצרת קשר בין ישראל לאומות העולם, והיא הגשר המקשר בין כל האומות. זוהי הדרך להפוך את העולם למשפחה אוניברסלית אחת שבה כל אחד תורם מחלקו, ובמשפחה זו, כמו שבמשפחה רגילה ההורים הם חלק מהמשפחה אך נמצאים מעל לאחים, כך עם ישראל הוא חלק ממשפחת האנושות, אך בגלל מדרגתו המיוחדת ותפקידו הוא נמצא תמיד במקום עליון מכולם.

הרחבות

• מתי ללמוד מהאומות

ובזה יש מקום לקבלה שישלאל מקבל מהעולם. במקומות אחרים מסייג הרב קוק את הלימוד מדרכי האומות: "כשכח ישראל גדול ונשמתו מאירה בקרבו בהופעה וענפיו המעשיים מתוקנים, בסדור מלא, בקדושה ביחוד ובברכה, במקדש וממשלה, בנבואה וחכמה, אז ההתרחבות לצד החול, לענוגי החושים הרוחניים והגשמיים, להצצה חזקתית ופנימית לתוך חייהם של המון עמים ולאומים שונים, למפעליהם וספריותיהם, התגברות עז החיים הטבעיים, כל אלה טובים הם ומסוגלים להרחיב את אור הטוב" כשביית המקדש קיים מול עינינו, והקודש מופיע וגלוי במציאות, ניתן ללמוד מן העמים. אולם "משחשך האור, משגלתה שכונה, משנעתקו רגלי האומה מבית חיה, החל הצמצום להיות נתבע. כל עז חילוני עלול להיות לרועץ, כל יופי טבעי וחשקו עלול להאפיל את אור הקדש ותם הסהרה והצניעות, כל מחשבה שלא נתגדלה כולה במחנה ישראל יכולה להרס את סדר האמונה והחיים הישראליים" [אורות התחיה טו]. בזמן כזה, שאיננו מבינים את מקומו הנכון של החול בחיים, אסור לנו ללמוד מדרכי העמים אלא עלינו להתרכז בחיי הקודש שלנו.

הרב קוק כותב שלא רק בישראל חל שינוי עם חורבן בית המקדש, אלא גם אצל הגויים: "אין אנו זקוקים בשום אופן ללמוד מדרכי אירופא - אף על פי שגם זה איננו כלל מוחלט, וממתקנים שבהם הלא עלינו החובה ללמוד, אבל בימינו נתקלקלו כל כך הדעות, עד שקשה למצוא את הנקודה של המתקנים שבהם". עובדה זו מובילה למסקנה כי "עלינו לחדור ביותר בתוך מאור התורה עצמה" [אגרות הראיה א עמ' קפז].

שאלות לדין

מדוע לא ניתן ליצור קשר שבנוי על תלות של צד אחד בלבד?
האם יש לחזון הרחוק של אחדות העמים השפעה על יחסינו כלפיהם בהווה? כיצד?

צדקה עשה הקדוש-ברוך-הוא עם עולמו, מה שלא נתן כל הפשרונות במקום אחד, לא באיש אחד ולא בעם אחד, לא בארץ אחת, לא בדור אחד ולא בעולם אחד, כי-אם מפזרים הם הפשרונות, והכרח השלמות, שהוא כח המושקף היותר אידאלי, הוא הגורם להמשך אחרי האחדות המרוממה, המכרחת לבוא בעולם, והיה ביום ההוא - יהיה ד' אחד ושמו אחד (זכריה יד, ט).

אוצר סגלת עולמים בישראל הוא גנוז. אבל כדי לאחד במובן כללי גם-כן את העולם עמם מכרחים צדי פשרונות מיוחדים להיות חסרים בישראל, כדי שישלמו על-ידי העולם, וכל נדיבי עמים.

ובזה יש מקום לקבלה שישלאל מקבל מהעולם, וממילא פנויה היא הדרך כלפי ההשפעה, אלא שהקבלה היא מבחוץ וההשפעה מבפנים, כלומר פנימיות החיים שלמה היא בישראל, באין צורך להעזר משום כח זר בעולם, וכל שלטון-משנה בישראל מקרב פנימיות החיים הוא נובע, "מקרב אחיה - ממבחר שבאחיה" (בבא קמא פח, ספרי דברים, שופטים קנז). ולחיצוניות החיים מודפן שצריך השלמה דוקא מבחוץ, "יפיתו של פת באהלי שם" (מגילה ט), "חיל גוים תאכלו ובכבודם תתימרו" (ישעיה סא, ו), ומשפיע פנימיות החיים כנסת-ישראל היא רק משפעת ולא מקבלת, ד' בדרך ינחנו ואין עמו אל נכר (דברים לב, יב).

(אורות ישראל ה, ב)

ראויה היא האנושיות שתתאחד כלה למשפחה אחת, וחדלו אז כל התגרות וכל המזדות הרעות היוצאות מחלוקי עמים וגבולותיהם.

אבל העולם צריך להעידן התמציתי, שהאנושיות משתכללת על ידו בעשר הצביונים המיוחדים של כל אמה.

וזה החסרון תשלים כנסת-ישראל, שתכונתה היא כמין אוצר-רוחות גדול הכולל בקרבו כל כשרון וכל נטית רוח עליונה.

ובמלואה הגמור של כנסת-ישראל יהיה שמור בעולם, ביחוד על-ידי קשורה עם כל העולם כולו, כל הטוב שיוצא מפלגת עמים, ושוב לא ימצא צורך בהתפלגות הממשית, והיו כל העמים הפלליים חטיבה אחת, ועל גביהם בתור אוצר קדוש, ממלכת כהנים וגוי קדוש, סגלה מכל העמים, פאשר דבר ד'.

(אורות ישראל ה, יא)

הכרח השלמות - מוטבעת בנו השאיפה לשלמות. **כח המושק** - המניע את הבריאה להתקדם. **האחדות** - שבה מצורפים הכישורונות כולם. **סגלת עולמים וכו'** - בעם ישראל קיימת היכולת לאחד את הבריאה והעולמים כולם ולהביאם לשלמותם. **פנויה היא הדרך** - הקבלה יוצרת קשר ותלות המאפשרת השפעה הדדית. **מבחוץ** - הגויים מעניקים לישראל כשרונות ומעלות חיצוניות כדוגמת טכנולוגיה ואסתטיקה, "חכמה בגויים תאמין". **מבפנים** - תכנים פנימיים (אמונה, מוסר) היוצאים מישראל אל שאר העמים. **וכל שלטון-משנה בישראל מקרב פנימיות** - תפקיד שלטוני מבטא תוכן פנימי של ישראל ולכן יש למנות רק בן ישראל. **באהלי שם** - עם ישראל מקבל ולומד מן בני יפת את חכמת היופי והאסתטיקה.

העידון התמציתי - עדינות פנימית המתאימה לריבוי הסגנונות האנושיים. **משתכללת וכו'** - ריבוי הגוונים והסגנונות של כל אומה מביאים ברכה לעולם ובתנאי שיתוקנו הנפשות ומידותיהם הרעות. **אוצר-רוחות** - בישראל כבר מצויים כל הגוונים והכשרונות השונים שבאומות. **ובמלואה הגמור** - כשישראל יגיעו לשלמות מעלתם וישפיעו על האומות. **יהיה שמור** - הטוב שבעולם ישתמר. **קשורה** - של כנסת ישראל. **מפלגת עמים** - מהחילוק של האומות זו מזו.

קבלה מהגויים והשפעה עליהם

התפלגות העמים והדרך לאיחודם